

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет

На правах рукопису

МУЖЕВИЧ НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 657.471.14:624

**ОБЛІК І АНАЛІЗ ВИТРАТ НА УТРИМАННЯ
ТА ЕКСПЛУАТАЦІЮ БУДІВЕЛЬНОЇ ТЕХНІКИ**

08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Тернопільському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Дерій Василь Антонович,
Тернопільський національний економічний університет, завідувач кафедри економічного аналізу і статистики

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Скрипник Маргарита Іванівна,
Київський національний університет технологій та дизайну, завідувач кафедри обліку і аудиту

кандидат економічних наук, доцент
Павелко Ольга Віталіївна,
Національний університет водного господарства та природокористування, доцент кафедри обліку і аудиту

Захист відбудеться «26» серпня 2014 р. об 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03 у Тернопільському національному економічному університеті за адресою: 46020, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11-а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46020, м. Тернопіль, вул. Бережанська, 4.

Автореферат розісланий «25» липня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. Я. Омецинська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Важливим якісним показником, який характеризує ефективність виробництва, в тому числі і в будівельній галузі, є собівартість. Її формування в будівельних підприємствах пов'язане з необхідністю врахування складної номенклатури значних за обсягами витрат. Останні суттєво впливають на розмір прибутку.

Будівництво належить до найрентабельніших галузей вітчизняної економіки. Тут сконцентрована значна кількість засобів праці, провідне місце серед яких належить будівельній техніці. Втім, техніка, що знаходиться на озброєнні більшості будівельних підприємств України, морально та фізично застаріла, незважаючи на те, що саме парк будівельних машин і механізмів, їхні якісні та кількісні характеристики суттєво впливають на собівартість будівельно-монтажних робіт.

В Україні за останні десять років втричі зросли інвестиції у придбання машин, обладнання і транспортних засобів. У 2012 р. витрати на їхню купівлю становили 114,1 млрд. грн., що на 97,8 млрд. грн. більше порівняно з 2002 р. Хоча парк будівельних машин та механізмів певною мірою оновлюється, стан основних засобів у будівельній галузі характеризується високим ступенем зносу, який у 2012 р. перевищив межу в 50%.

Наведені дані свідчать, що будівельні підприємства у процесі господарської діяльності здійснюють значні витрати на придбання, утримання та експлуатацію будівельної техніки, що підвищує роль і значення обліку й аналізу в забезпеченні ефективного їх використання. Цим проблемам присвячено багато праць учених-економістів. Вагомий внесок у їхнє вирішення зробили, зокрема, такі вітчизняні і зарубіжні науковці: А. А. Баширов, М. І. Бондар, Н. Г. Волков, В. В. Гик, Я. І. Гуральник, С. Ф. Голов, Л. В. Городянська, В. А. Дерій, Н. В. Дятлова, М. Ф. Дячков, З.-М. В. Задорожний, Л. М. Кіндрацька, Я. Д. Крупка, І. Д. Лазаришина, В. А. Ланцов, Б. М. Литвин, О. С. Наринський, М. О. Нікитюк, Л. М. Осмятченко-Штамбург, В. О. Осмятченко, О. В. Павелко, В. О. Парник, М. С. Пушкар, В. С. Рудницький, М. І. Скрипник, В. В. Сопко, М. В. Стельмах та інші.

Існує низка невирішених теоретичних, методичних та організаційних питань, що стосуються обліку й аналізу витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки. Зокрема, спостерігаються неузгодженості між положеннями чинних Методичних рекомендацій з формування собівартості будівельно-монтажних робіт, затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку та будівництва від 31.12.2010 р. № 573 (далі – Методичних рекомендацій № 573), національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку й інших нормативно-правових актів України, проблемними є формування оперативної облікової інформації про витрати на утримання та експлуатацію будівельної техніки, поліпшення процедури калькулювання собівартості, розвиток методики аналізу таких витрат. Це потребує переосмислення підходів до побудови раціональних методик обліку й аналізу витрат з урахуванням нових умов розвитку економіки України.

Теоретична і практична значимість питань обліку й аналізу витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки, недостатній рівень їх дослідження з урахуванням сучасних потреб управління, необхідність приведення облікової практики будівельних підприємств до національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку підтверджують актуальність теми роботи, визначили її мету, завдання й основні напрямки дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри обліку у виробничій сфері Тернопільського національного економічного університету за держбюджетними темами: «Теоретико-методологічні основи та практичні аспекти формування і реалізації облікової політики на макро- і мікрорівнях» (номер державної реєстрації 0111U001035) та «Концепція розвитку бухгалтерського обліку в глобальному інформаційному суспільстві» (номер державної реєстрації 0114U001087), а також за темою: «Дослідження та гармонізація системи бухгалтерського обліку і контролю як інформаційного ресурсу для менеджменту» (номер державної реєстрації 0111U010354). У межах цих наукових робіт розроблено теоретичні, методичні та організаційні положення обліку й аналізу витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки в будівельних підприємствах.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є критична оцінка теоретичних положень та чинної практики обліку й аналізу витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки і розробка на цій основі практичних рекомендацій з їхнього удосконалення.

Для досягнення мети в процесі дослідження поставлено такі завдання:

- провести оцінку сучасного рівня механізації будівельної галузі України і виявити чинники її підвищення;
- проаналізувати стан нормативно-правового регулювання обліку витрат на утримання й експлуатацію будівельної техніки та визначити шляхи його удосконалення;
- виокремити організаційно-технологічні особливості будівельного виробництва та з'ясувати міру їхнього впливу на облік і аналіз витрат на утримання й експлуатацію будівельної техніки;
- уточнити перелік (номенклатуру) витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки при різних організаційних формах її експлуатації для забезпечення належної організації аналітичного обліку;
- удосконалити чинні форми первинних документів з обліку роботи будівельних машин (механізмів) з метою оптимізації їхньої інформаційної доцільності для потреб обліку й аналізу;
- з'ясувати проблемні аспекти обліку та розподілу витрат на утримання й експлуатацію будівельної техніки та розробити рекомендації щодо їх удосконалення;
- удосконалити чинну методику обліку фінансування витрат на оновлення і ремонт будівельної техніки;
- обґрунтувати доцільність адаптації різних програмних продуктів до зростаючих інформаційних потреб користувачів у частині витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки при виконанні робіт, наданні послуг;

– визначити завдання, послідовність і показники аналізу витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки з метою підвищення його ефективності на будівельних підприємствах;

– побудувати імітаційну модель аналізу витрат з експлуатації будівельної техніки, враховуючи зовнішні чинники, для покращення якості управлінських рішень щодо вибору оптимального варіанту використання парку будівельної техніки.

Об'єктом дослідження є процес формування і розподілу витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки в будівельних підприємствах України.

Предметом дослідження є комплекс теоретичних, методичних і організаційних питань, пов'язаних з обліком й аналізом витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки.

Методи дослідження. У процесі вивчення актуальних питань обліку й аналізу витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки застосовувалися такі методи: діалектичний – для теоретичного дослідження економічних категорій, пов'язаних з обліком і аналізом витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки; аналізу і синтезу – при встановленні факторів, що впливають на величину і структуру витрат об'єктів будівництва; статистичний – для оцінки рівня механізації будівельної галузі; моделювання – при побудові імітаційної моделі дослідження витрат з експлуатації будівельної техніки; порівняння – під час аналізу нормативно-правових актів, що регулюють питання формування витрат і їхнього обліку, при уточненні номенклатури і структури витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки, при встановленні переваг і недоліків методів нарахування амортизації на будівельну техніку; групування – з метою розмежування витрат на утримання та витрат на експлуатацію і під час формулювання завдань аналізу таких витрат; графічний – при визначенні зміни обсягу витрат з експлуатації будівельної техніки залежно від зміни обсягів будівельного виробництва, обчисленні витрат з експлуатації будівельної техніки у собівартості; спостереження та анкетування – для виявлення пропозицій щодо покращення обліку витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки; історичний – при дослідженні розвитку методики й організації обліку витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі, нормативні документи; інструктивні, методичні матеріали і рекомендації міністерств, відомств; наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених із теорії, організації і методики обліку, економічного аналізу; періодичні видання; статистичні дані; бухгалтерська інформація будівельних підприємств з питань обліку і аналізу витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у розробленні теоретичних, методичних і організаційних положень та практичних рекомендацій щодо формування в системі обліку й аналізу інформації про витрати на утримання та експлуатацію будівельної техніки для прийняття

управлінських рішень у будівельних підприємствах. Під час дослідження одержано результати, для яких характерна така наукова новизна:

удосконалено:

– номенклатуру статей витрат на утримання та експлуатацію власної та взятої в лізинг будівельної техніки за різних умов її використання: при виконанні генпідрядних робіт, на умовах субпідряду, наданні послуг чи передачі техніки в оренду, що дозволить покращити інформаційне забезпечення процесу управління витратами;

– систему документального оформлення роботи будівельних машин (механізмів) шляхом поєднання елементів типових форм ЕБМ-2 «Подорожній лист будівельної машини» і ЕБМ-3 «Рапорт про роботу будівельної машини (механізму)» із типовою формою № 2 «Подорожній лист вантажного автомобіля» у єдину форму «Обліковий лист машиніста будівельної машини (механізму)» з відображенням інформації про час роботи, витрати пально-мастильних матеріалів, простої, що суттєво скоротить час на її складання та фіксування в системі обліку;

– методичне забезпечення аналітичного обліку витрат з експлуатації будівельної техніки та розподілу витрат на її утримання, де за базу розподілу рекомендується використовувати експлуатаційні витрати, що об'єктивно відобразатиме величину витрат на утримання будівельної техніки у собівартості кожного об'єкта будівництва;

– порядок обліку фінансування витрат на оновлення і ремонт будівельної техніки шляхом формування спеціального резерву (забезпечення) на окремому субрахунку 474 «Забезпечення оновлення та ремонту парку будівельної техніки» синтетичного рахунка 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів», що дасть змогу вчасно оновлювати та проводити ремонт парку будівельної техніки незалежно від величини інфляційних процесів і фінансової нестабільності;

– нормативну-правову базу з обліку витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки шляхом уточнення переліку таких витрат і їх відображення на відповідних рахунках у Методичних рекомендаціях № 573;

набули подальшого розвитку:

– оцінка рівня механізації будівельного виробництва та виявлення на цій основі чинників її підвищення, до яких віднесено: модернізацію парку будівельних машин та механізмів відповідно до сучасних вимог; удосконалення системи технічного обслуговування парків будівельної техніки; раціональне та інтенсивне використання техніки; своєчасне списання нагромадженої недіючої техніки; механізацію підприємств відповідно до видів і напрямків будівництва;

– конкретизація впливу організаційно-технологічних особливостей будівництва на облік й аналіз витрат з утримання та експлуатації будівельної техніки, а саме: нерухомість будівельної продукції, що вимагає значних витрат на перебазування техніки; індивідуальний і малосерійний характер, довготривалість циклу будівництва, які зумовлюють велику залежність ефективності роботи техніки, а отже, й великі витрати на її експлуатацію; територіальна розгалуженість об'єктів будівництва, природно-кліматичні та

погодні умови, що впливають на інтенсивність роботи техніки; організаційні форми експлуатації будівельної техніки (виконанні робіт на умовах генпідряду, при наданні послуг, передачі в оренду);

– використання програмних продуктів «1С:Підприємство 8.2. Бухгалтерія будівельної організації» та «АВК-5» в єдиній системі для автоматизації операцій з калькулювання робіт, послуг. Це забезпечить оперативне визначення вартості однієї години роботи будівельної техніки з метою розрахунку загальної вартості наданих послуг і підготовки первинної документації;

– порядок аналізу витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки, що передбачає виконання чотирьох блоків завдань: оцінку структури витрат на утримання й експлуатацію будівельної техніки та визначення шляхів зниження окремих сегментів витрат; визначення частки таких витрат у структурі собівартості виконаних будівельно-монтажних робіт; встановлення впливу витрат з утримання й експлуатації будівельної техніки на собівартість виконаних будівельно-монтажних робіт і зміну собівартості одиниці будівельної продукції; моделювання зміни досліджуваних витрат з урахуванням зовнішніх чинників, таких як: попит на будівельно-монтажні роботи, рівень інфляції, вартість придбаної техніки для комплексної характеристики поведінки таких витрат;

– моделювання аналізу витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки на основі методу системної динаміки з урахуванням впливу таких зовнішніх чинників, як попит на будівельно-монтажні роботи, рівень інфляції, вартість придбаної техніки при різних формах її експлуатації, що дозволить обрати кращі варіанти використання таких активів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку й аналізу витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки. Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку витрат на утримання й експлуатацію будівельної техніки, що сприятиме посиленню ефективності управління та оптимізації таких витрат.

Основні положення та практичні рекомендації впроваджено у діяльність Товариства з обмеженою відповідальністю «Тернобудмеханізація» (довідка № 16а від 11.10.2012 р.), Товариства з обмеженою відповідальністю «Добробуд» (довідка № 397 від 12.12.2012 р.), Закритого акціонерного товариства «Проектно-будівельне об'єднання «Львівміськбуд» (довідка № 15/92 від 05.06.2013 р.), Товариства з додатковою відповідальністю «Будівельно-монтажна фірма «Івано-Франківськбуд» (довідка № 04-710 від 12.06.2013 р.), Спеціалізованого будівельного управління «Спецбуд» Товариства з обмеженою відповідальністю «Тернопільбуд» (довідка № 01/31 від 11.07.2013 р.). Окремі результати дослідження використано в навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету при підготовці навчальних матеріалів з курсів «Бухгалтерський облік (загальна теорія)», «Фінансовий облік», «Облік в галузях економіки», «Економічний аналіз» (довідка № 126-06/1950 від 26.06.2013 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом самостійно виконаного наукового дослідження. Отримані наукові результати й розробки, висновки та пропозиції, що містяться в дисертаційній роботі, належать здобувачу особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційної роботи доповідались, обговорювались й отримали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях: «Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть» (м. Тернопіль, 2008 р.); «Реформування економіки України: стан та перспективи» (м. Київ, 2011 р.); «Актуальні проблеми розвитку економіки в умовах глобалізації» (м. Тернопіль – м. Чортків, 2012 р.); «Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні» (м. Тернопіль, 2012 р.); «20-річчя аудиту: досягнення, проблеми та перспективи розвитку» (м. Сімферополь, 2013 р.); всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю» (м. Луцьк, 2009 р.); «Облік, аналіз та контроль в системі управління підприємницькими структурами» (м. Львів, 2013 р.).

Публікації. Основні положення й результати дисертаційної роботи викладено у 13 наукових працях загальним обсягом 3,94 друк. арк., з них 5 одноосібних статей у вітчизняних фахових виданнях обсягом 2,49 друк. арк., 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні обсягом 0,31 друк. арк., а також 7 праць апробаційного характеру обсягом 1,14 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст викладено на 195 сторінках. Робота містить 22 таблиці на 20 сторінках, 24 рисунки на 17 сторінках та 16 додатків на 38 сторінках. Список використаних джерел налічує 197 найменувань і займає 21 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «Теоретичні засади обліку і аналізу витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки» дано оцінку сучасного стану механізації будівельної галузі України, проаналізовано нормативно-правове регулювання обліку витрат, визначено вплив особливостей будівництва на побудову обліку й аналізу витрат з утримання та експлуатації будівельної техніки.

Ефективність роботи будівельних підприємств значною мірою залежить від оснащеності основними засобами та раціонального їх використання. Будівельні машини та механізми, які знаходяться на балансі будівельного підприємства, формують парк будівельної техніки та визначають стан його механізації.

Теперішній рівень механізації будівельної галузі не повною мірою відповідає вимогам сучасного будівельного виробництва і характеризується зменшенням кількості робочих машин та механізмів, високим ступенем їх зносу. Така тенденція пов'язана із загальним станом основних засобів у будівельній галузі (табл. 1).

Наявність і стан основних засобів у будівельній галузі України
за 2000–2012 рр.*

Роки	У фактичних цінах на кінець року, млн. грн.		Амортизація (знос), млн. грн.	Ступінь зносу, %
	Первісна (переоцінена) вартість	Залишкова вартість		
2000	15462	7857	7605	49,2
2005	24682	13541	11141	45,1
2010	63113	31473	31640	50,1
2011	65297	26885	38412	58,8
2012	75504	33884	41620	55,1

* За даними Державної служби статистики України

Доведено, що причинами такого стану основних засобів є те, що сучасні будівельні підприємства, які виникли на базі державних підприємств та управлінь механізації, отримали морально та фізично зношені основні засоби. Водночас заміна наявної техніки, яка відпрацювала амортизаційний термін чи ремонт якої економічно недоцільний, здійснюється повільно.

У дисертації охарактеризовано шляхи надходження будівельної техніки в підприємство та зазначено переваги і недоліки кожного із них. Виділено низку позитивних особливостей фінансового лізингу, до яких належать: авансовий платіж (20–30% від вартості об'єкта); термін лізингу (від 1 до 5 років); включення до щомісячних лізингових платежів оплати податків і зборів, пов'язаних з володінням будівельними машинами, обладнанням, транспортом; платежів з державної реєстрації, технічного і страхового супроводу проекту, страхових, гарантійних випадків та сервісного обслуговування; адаптація умов лізингу до потреб конкретних користувачів.

На основі оцінки рівня механізації будівельного виробництва виявлено чинники її підвищення, зокрема: модернізація парку будівельних машин та механізмів відповідно до сучасних вимог; удосконалення системи технічного обслуговування парків будівельної техніки; раціональне та інтенсивне використання техніки; своєчасне списання недіючої техніки; механізація робіт відповідно до видів і напрямків будівництва.

Виокремлено два чинники, які мають найбільший вплив на формування витрат у будівництві. Перший пов'язаний з організацією будівництва (забудови, виконання будівельно-монтажних робіт). Другий – це галузеві особливості будівництва, які мають вплив на формування та визначення собівартості будівельної продукції, а в підсумку – кінцевого результату діяльності.

Проаналізовано нормативно-правові документи з регулювання обліку витрат будівельних підприємств України та виявлено низку розбіжностей у трактуванні, класифікації і структурі собівартості будівельно-монтажних робіт у національних П(С)БО та Методичних рекомендаціях № 573. Запропоновано:

– внести уточнення в Методичні рекомендації № 573 щодо класифікації витрат за видами діяльності, структури калькуляційних статей відповідно до

національних П(С)БО і запитів користувачів такої інформації на будівельних підприємствах;

– доповнити Методичні рекомендації № 573 бухгалтерськими проведеннями, що покращить його організацію та методику у будівельних підприємствах;

– перелік витрат, пов'язаних з експлуатацією будівельних машин та механізмів, поданий у додатку 4 Методичних рекомендацій № 573 розподілити на дві групи: «Витрати, пов'язані з експлуатацією будівельної техніки» та «Витрати, пов'язані з утриманням будівельної техніки» (рис. 1).

У дисертації виокремлено організаційно-технологічні особливості будівельного виробництва, які суттєво впливають на організацію (побудову) обліку й аналізу витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки, зокрема такі: нерухомість будівельної продукції, її індивідуальний і малосерійний характер, довготривалість циклу будівництва, територіальна розгалуженість об'єктів будівництва, природно-кліматичні та погодні умови, організаційна форма експлуатації будівельної техніки. Дослідженням встановлено вплив організаційної форми експлуатації будівельної техніки на номенклатуру таких витрат. Змодельовано їх структуру та склад при використанні власної і взятої в лізинг техніки, при виконанні підрядних робіт, наданні послуг, передачі в оренду, що зумовить більш точне їхнє відображення в обліку.

У другому розділі «Методика та організація обліку витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки» розглянуто питання первинного обліку витрат на утримання й експлуатацію будівельної техніки та удосконалено форми первинних і зведених документів з обліку роботи будівельних машин (механізмів), розкрито діючу практику обліку таких витрат, їх розподілу між об'єктами будівництва, амортизаційну політику підприємства з позиції фінансового забезпечення оновлення та ремонту будівельної техніки, а також обґрунтовано доцільність використання спеціалізованих програмних продуктів з метою калькулювання витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки в умовах автоматизованої обробки інформації.

Систему обліку витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки запропоновано представити трьома рівнями: на першому рівні обліку (документування) відбувається відображення фактів господарського життя у відповідних первинних документах. На другому рівні (узагальнення інформації в облікових реєстрах) інформація відображається в розрізі синтетичного та аналітичного обліку. На третьому рівні (формування підсумкової інформації для задоволення різних управлінських потреб її користувачів) інформація набуває вигляду відповідних звітних показників, які використовують користувачі інформації для вирішення певних практичних і теоретичних завдань.

На основі аналізу змісту первинних документів з обліку роботи будівельних машин та механізмів (типові форми ЕБМ-2, ЕБМ-3) зроблено

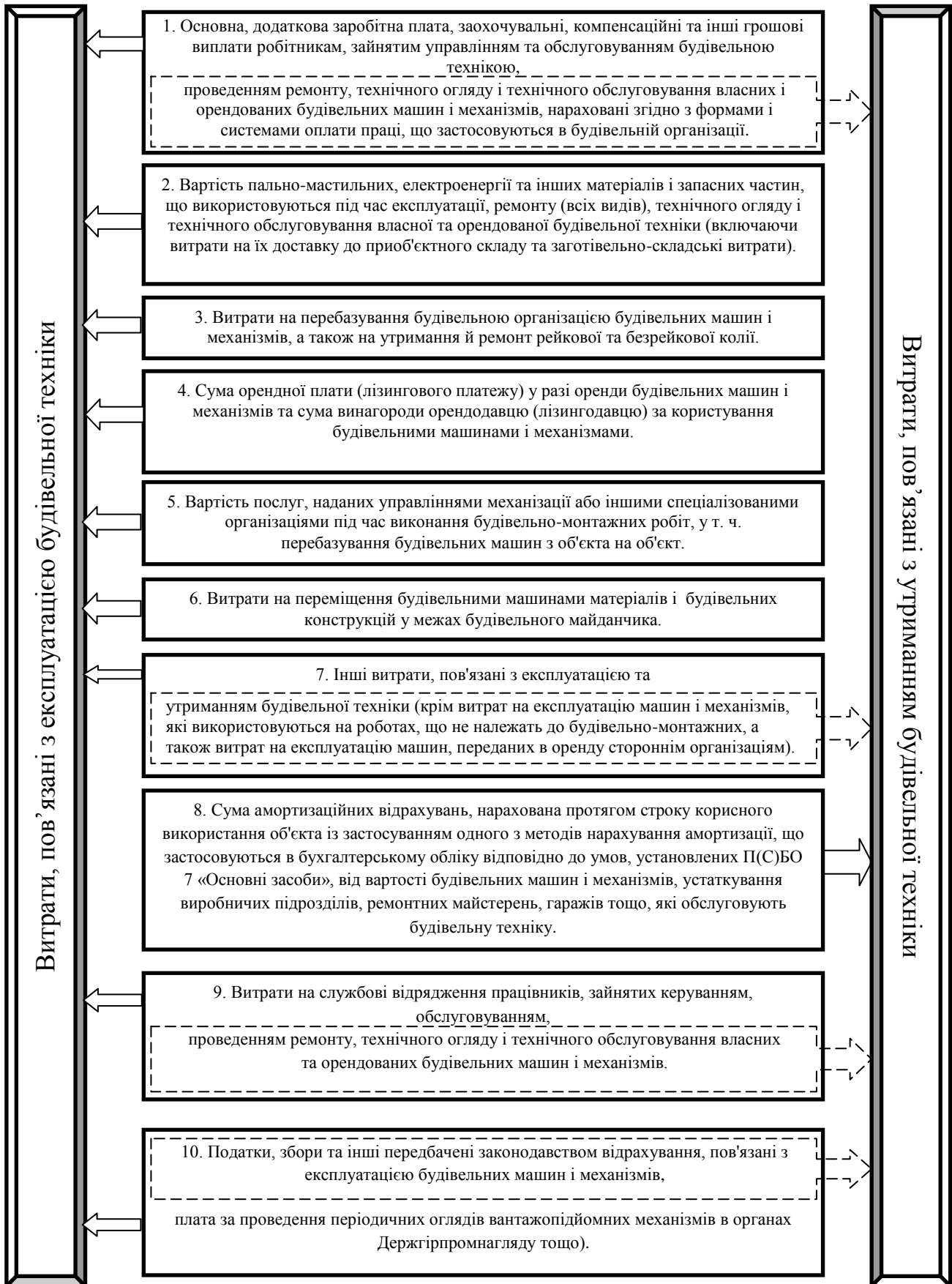

Рис. 1. Склад витрат, пов'язаних з експлуатацією та утриманням будівельної техніки

висновок, що більшість позицій у формах документів дублюють одна одну, є громіздкими у заповненні, малоінформаційними і дозволяють отримати вихідні показники тільки для нарахування заробітної плати машиністам. Обґрунтовано пропозиції щодо необхідності розроблення форми «Обліковий лист машиніста будівельної машини (механізму)», в якій поєднано елементи типових форм ЕБМ-2 «Подорожній лист будівельної машини» і ЕБМ-3 «Рапорт про роботу будівельної машини (механізму)» із типовою формою № 2 «Подорожній лист вантажного автомобіля».

Важливим новим напрямом організації первинного обліку роботи будівельної техніки є використанням GPS-трекеру з метою контролю за місцем розташування будівельної техніки, здійснення моніторингу та стеження за об'єктом у режимі реального часу, отримання історії переміщень та зупинок, моніторингу швидкості і пробігу, контролю за витратами палива й нецільовим використанням будівельної техніки. Використання зазначених новітніх технологій бездокументного спостереження і реєстрації фактів стосовно роботи будівельної техніки дозволить вирішити одну з найважливіших проблем, що існує уже кілька десятиріч, а саме: облік фактичної роботи, а не перебування окремих одиниць техніки на об'єктах будівництва.

На основі проведеного анкетного опитування підприємств Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей встановлено неоднозначність відображення в обліку витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки. З метою покращення інформаційного забезпечення процесу управління витратами розроблено відповідні рекомендації щодо побудови аналітичного та синтетичного обліку таких витрат. Зокрема запропоновано витрати з експлуатації будівельної техніки відображати на субрахунку 235 «Витрати, пов'язані з експлуатацією будівельної техніки» рахунка 23 «Виробництво» з подальшою деталізацією на рахунках третього і вище порядків. Витрати на утримання будівельної техніки рекомендовано відображати на субрахунку 911 «Витрати, пов'язані з утриманням будівельної техніки» рахунку 91 «Загальновиробничі витрати», що відповідатиме його назві та методиці обліку, яка передбачає віднесення їх до непрямих з обов'язковим розподілом відповідно до обраної бази. База розподілу витрат має вказуватись у наказі «Про облікову політику будівельного підприємства».

Для об'єктивного та пропорційного розподілу витрат на утримання будівельної техніки між об'єктами будівництва та відображення їх у структурі собівартості будівельно-монтажних робіт запропоновано обрати за базу розподілу експлуатаційні витрати. Побудовано модель розподілу витрат на утримання будівельної техніки між об'єктами калькулювання.

З урахуванням необхідності розподілу витрат на утримання будівельної техніки визначено основні групи цілей, якими є такі: визначення фінансових результатів, стимулювання підвищення ефективності діяльності будівельного підприємства, ухвалення економічно обґрунтованих рішень на усіх рівнях

управління підприємством, контроль за відшкодуванням усіх проведених підприємством витрат.

У процесі експлуатації будівельної техніки виникають проблеми, пов'язані з неритмічністю її роботи, що зумовлює значні внутрішні втрати робочого часу, тривалі простої окремих видів будівельної техніки впродовж робочої зміни. Такі чинники не враховуються при виборі методу нарахування амортизації на цю техніку, насамперед при прямолінійному, який переважно, використовують будівельні підприємства. Тому для будівельної техніки запропоновано використовувати виробничий метод, оскільки у випадку його застосування, сума нарахованої амортизації безпосередньо залежить від обсягів виконаних робіт, що забезпечить більш об'єктивне відображення витрат у будівництві.

Для оновлення та ремонту будівельної техніки необхідне належне фінансування. З цією метою рекомендовано акумулювати певні резерви (забезпечення). Облік таких забезпечень запропоновано вести на окремому субрахунку 474 «Забезпечення оновлення та ремонту парку будівельної техніки» синтетичного рахунка 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів». Подано рекомендації щодо облікового відображення використання забезпечень на здійснення капітального ремонту чи оновлення.

Врахування особливостей виробничої діяльності будівельних підприємств та вивчення можливостей спеціалізованих програмних продуктів дало підстави стверджувати, що калькулювання однієї години роботи будівельної техніки вимагає застосування спеціалізованого програмного продукту «АВК-5». Дослідженням встановлено потребу одночасного застосування програмних продуктів «1С: Підприємство 8.2. Бухгалтерія будівельної організації» та «АВК-5» в єдиному комплексі. Це сприятиме зменшенню трудомісткості, зростанню достовірності та забезпеченню своєчасності обробки облікової інформації щодо вартості однієї години роботи будівельної техніки з метою визначення загальної вартості наданих послуг.

У третьому розділі «Аналіз витрат на утримання і експлуатацію будівельної техніки та ефективності її використання» розкрито організаційні та методичні аспекти аналізу витрат на утримання і експлуатацію будівельних машин та механізмів, порядок його здійснення, розроблено та проведено моделювання витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки.

У ході дослідження визначено основні принципи економічного аналізу ефективності використання засобів механізації та витрат з утримання й експлуатації будівельної техніки. Серед них виділено: системність, науковість, комплексність, конкретність та дієвість, об'єктивність. Основою для проведення аналізу парку будівельної техніки є взаємопов'язані та взаємообумовлені його функції: оцінююча, діагностична і прогнозна (пошукова). На їх основі визначаються основні групи завдань аналізу парку

будівельної техніки, які залежно від мети отримання аналітичної інформації систематизовано у три групи: загальноекономічні, техніко-економічні, функціонально-вартісні (рис. 2).

Автором розроблено послідовність виконання чотирьох блоків взаємопов'язаних завдань функціонально-вартісного аналізу:

I. Аналіз оцінки структури витрат за двома напрямками: джерелами виникнення витрат і факторами (зовнішніми та внутрішніми), які суттєво впливають на їх зміни. При цьому рекомендовано здійснювати аналіз таких факторів внутрішнього впливу, як підвищення технічного рівня виробництва, удосконалення організації та управління виробництвом, зміни обсягу виробництва. Кінцевою метою такого аналізу є визначення шляхів зниження окремих складових витрат.

II. Аналіз частки таких витрат у структурі собівартості виконаних будівельно-монтажних робіт.

III. Аналіз впливу зміни розміру витрат з утримання й експлуатації будівельної техніки на собівартість виконаних будівельно-монтажних робіт та зміну собівартості одиниці будівельної продукції.

IV. Моделювання зміни досліджуваних витрат під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників.

В процесі аналізу витрат на утримання й експлуатацію будівельної техніки необхідно встановити їх структуру і спрямувати зусилля на економію тих витрат, які є найвагомішими. В досліджуваних будівельних підприємствах такими виявились: витрати на пально-мастильні матеріали, амортизація (знос), технічне обслуговування та ремонт, заробітна плата (табл. 2). З огляду на це виникає потреба включення перелічених витрат до числа об'єктів оперативного аналізу і відповідних аналітичних моделей.

Для моделювання поведінки витрат на утримання й експлуатацію будівельної техніки обрано методику системної динаміки, яка дає можливість дослідити та оптимізувати матеріальні, фінансові та інформаційні потоки будівельної компанії. Інструментарій системної динаміки (пакети візуального моделювання) допомагає аналітикові вводити опис модельованої системи в графічній формі (рисувати функціональну схему, розміщувати на ній блоки та з'єднувати їх зв'язками), а також відображати результати моделювання в наочній формі (у вигляді діаграм або анімаційних рисунків). Для програмної реалізації імітаційної моделі обрано пакет візуального моделювання «iThink». При її побудові використано модульний принцип, що уможливило її адаптацію до особливостей конкретного будівельного підприємства шляхом введення (вилучення) чи заміни окремих модулів. Основу імітаційної моделі дослідження витрат утворюють дві групи взаємодіючих модулів: 1) планування потужностей за групами будівельної техніки у натуральній формі; 2) формування витрат на експлуатацію будівельної техніки у вартісній формі.

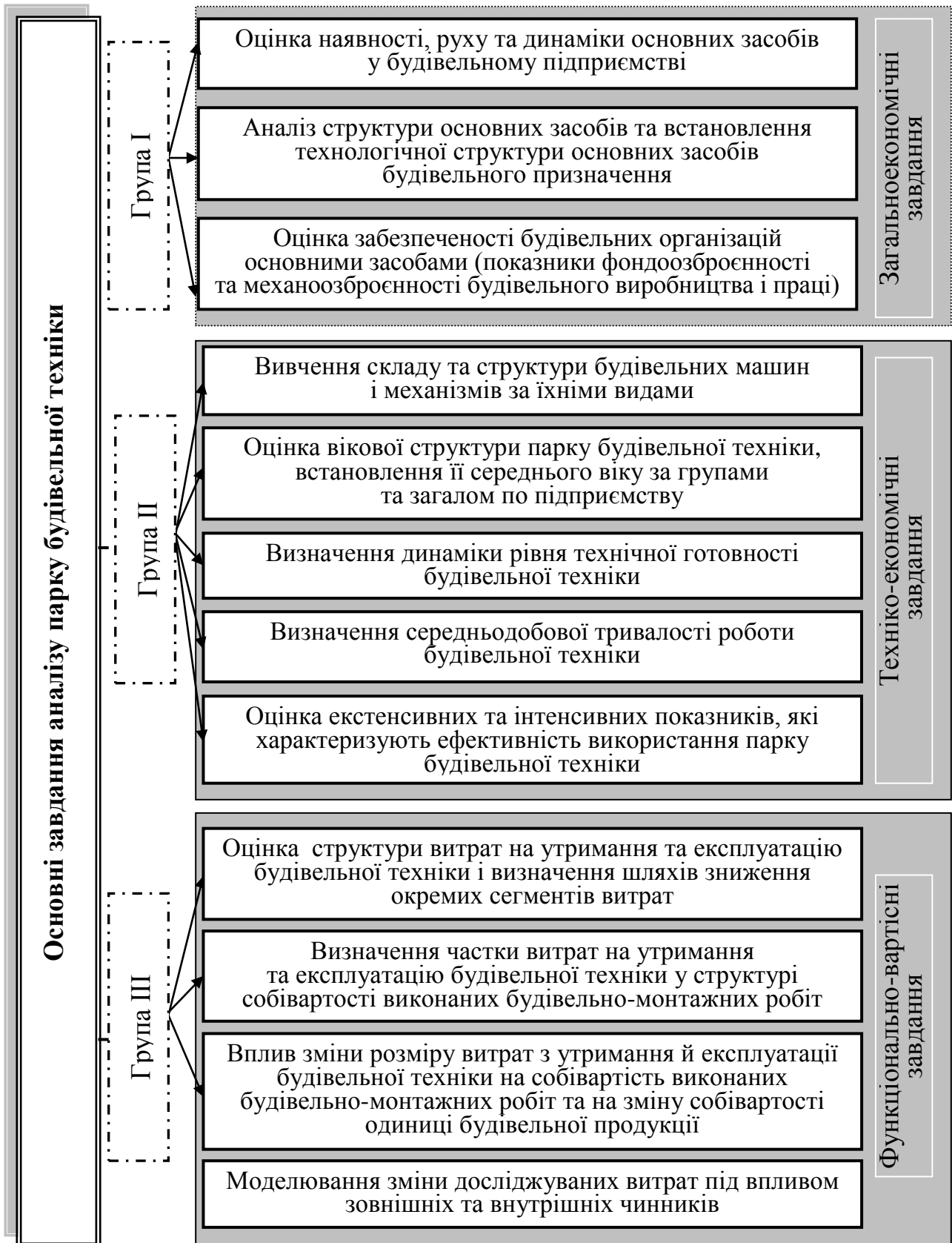

Рис. 2. Основні групи завдань аналізу парку будівельної техніки

Аналіз структури витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки досліджуваних будівельних підприємств у 2013 р.

№ п/п	Структура витрат	ТОВ «Добробуд»			СБУ «Спецбуд» ТОВ «Тернопільбуд»			БМУ «Тернобуд-механізація»			ЗАТ «ПБО «Львівміськбуд»			ТзДВ «БМФ «Івано-Франківськбуд»		
		Структура, %		Структурні зрушення, пункт	Структура, %		Структурні зрушення, пункт	Структура, %		Структурні зрушення, пункт	Структура, %		Структурні зрушення, пункт	Структура, %		Структурні зрушення, пункт
		на поч.	на кін.		на поч.	на кін.		на поч.	на кін.		на поч.	на кін.		на поч.	на кін.	
1	Матеріали	12,4	10,2	-2,2	3,8	5,8	+2,0	11,0	15,9	+4,9	13,6	8,7	-4,9	5,2	4,3	-0,9
2	Пально-мастильні матеріали	28,9	31,7	+2,8	25,2	27,3	+2,1	36,8	27,0	-9,8	23,4	26,1	+2,7	30,6	32,5	+1,9
3	Амортизація (знос)	15,8	14,5	-1,3	24,7	26,8	+2,1	1,9	2,5	+0,6	25,8	28,3	+2,5	21,1	21,3	+0,2
4	Технічне обслуговування та ремонт	14,8	13,7	-1,1	17,9	15,4	-2,5	24,9	26,8	+1,9	22,7	19,4	-3,3	16,8	11,5	-5,3
5	Службові відрядження	-	-	-	2,1	1,6	-0,5	0,3	-	-0,3	-	-	-	-	-	-
6	Заробітна плата	17,8	18,9	+1,1	15,3	14,5	-0,8	16,6	20,5	+3,9	10,9	12,7	+1,8	20,4	21,6	+1,2
7	Відрахування на заробітну плату	3,5	3,9	+0,4	5,1	6,2	+1,1	5,5	4,2	-1,3	3,6	4,8	+1,2	4,5	7,1	+2,6
8	Інші витрати	6,8	7,1	+0,3	5,9	2,4	-3,5	3,0	3,1	+0,1	-	-	-	1,4	1,7	+0,3
	Всього	100	100	-	100	100	-	100	100	-	100	100	-	100	100	-

Розроблена модель дає змогу здійснювати різні сценарії функціонування та розвитку парку будівельної техніки з урахуванням зовнішніх чинників, таких як величина попиту на будівельно-монтажні роботи, рівень інфляції, вартість придбаної техніки, і обирати оптимальний варіант експлуатації парку будівельної техніки, що відповідно дає змогу ефективно управляти витратами на експлуатацію будівельних машин та механізмів. Модель апробована для основних груп техніки і може бути додатковим інструментарієм для аналітиків та менеджерів будівельних підприємств.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукових проблем щодо вдосконалення теоретико-методичних положень та розробки практичних рекомендацій з обліку і аналізу витрат на

утримання та експлуатацію будівельної техніки. Отримані результати свідчать про досягнення визначеної мети на основі таких висновків і рекомендацій:

1. Основними шляхами підвищення рівня механізації будівельного виробництва є такі: модернізація парку будівельних машин і механізмів через придбання у постачальників, у кредит, лізинг прогресивних засобів механізації з високими технічними характеристиками, які відповідають сучасним вимогам будівельного виробництва; удосконалення системи технічного обслуговування парку будівельної техніки шляхом підвищення забезпечення будівельних підприємств запчастинами, деталями та іншою апаратурою; здійснення пошуку шляхів раціонального й інтенсивного використання техніки; на підставі проведеної інвентаризації своєчасне списання недіючої техніки, проведення ремонтів якої є економічно недоцільним; формування парку будівельної техніки відповідно до вимог нових технологій будівництва; залучення висококваліфікованих спеціалістів та робітників для експлуатації складної сучасної будівельної техніки.

2. Для усунення розбіжностей у трактуванні, класифікації та структурі витрат собівартості будівельно-монтажних робіт у Методичних рекомендаціях № 573 класифікацію та групування витрат будівельної організації за елементами та статтями слід подавати з вказанням бухгалтерських рахунків, на яких їх доцільно обліковувати, та виокремити витрати, пов'язані з експлуатацією будівельної техніки, та витрати, пов'язані з утриманням будівельної техніки.

3. Окремі організаційно-технологічні особливості будівельного виробництва мають істотний вплив на побудову обліку й аналізу витрат з утримання й експлуатації будівельної техніки. До них віднесено: нерухомість будівельної продукції, її індивідуальний і малосерійний характер, довготривалість циклу будівництва, що ставить ефективність використання будівельної техніки у значну залежність від виконання загальнобудівельних робіт; територіальну розгалуженість об'єктів будівництва, що потребує значних витрат на перебазування техніки з об'єкта на об'єкт та певної специфіки її відображення в обліку; природно-кліматичні та погодні умови, від яких залежить ефективність роботи техніки; організаційні форми експлуатації будівельної техніки (на умовах субпідряду, надання послуг чи оренди).

4. Враховуючи постійні зміни організаційних форм експлуатації будівельної техніки та діючу практику роботи будівельних підприємств, запропоновано відповідну номенклатуру статей обліку витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки з їх поділом на прямі і непрямі; деталізацію окремих статей прямих та непрямих витрат за умов використання власної техніки і взятої в лізинг, при виконанні підрядних робіт, наданні послуг, передачі в оренду. Така деталізація зумовить об'єктивне їх відображення у структурі собівартості будівельно-монтажних робіт, при виконанні субпідрядних робіт, визначенні вартості наданих орендних та разових послуг.

5. Удосконаленню первинного обліку витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки сприятиме розроблена форма «Обліковий

лист машиніста будівельної машини (механізму)», яка поєднує в собі елементи типових форм ЕБМ-2 «Подорожній лист будівельної машини» і ЕБМ-3 «Рапорт про роботу будівельної машини (механізму)» із типовою формою № 2 «Подорожній лист вантажного автомобіля». Це дозволить контролювати місцезнаходження, час роботи, витрати пально-мастильних матеріалів за кожним видом техніки.

6. Витрати на експлуатацію будівельної техніки, що відносяться до калькуляційної статті «Інші прямі витрати», пропонується відображати на субрахунку 235 «Витрати, пов'язані з експлуатацією будівельної техніки» рахунка 23 «Виробництво». Для обліку витрат на утримання будівельної техніки слід використовувати субрахунок 911 «Витрати, пов'язані з утриманням будівельної техніки» рахунка 91 «Загальноновиробничі витрати». Для об'єктивного та пропорційного розподілу витрат на утримання будівельної техніки між об'єктами будівництва та відображення їх у структурі собівартості будівельно-монтажних робіт необхідно використовувати як базу розподілу експлуатаційні витрати. На основі цих пропозицій побудована модель розподілу витрат на утримання будівельної техніки між об'єктами калькулювання.

7. Для нагромадження коштів, які будуть спрямовані на оновлення та ремонт технічного парку будівельного підприємства, необхідно щомісячно здійснювати відрахування у розмірі 15% від суми нарахованої амортизації на будівельну техніку. Пропонується облік таких забезпечень вести на окремому субрахунку 474 «Забезпечення оновлення та ремонту парку будівельної техніки» синтетичного рахунка 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів».

8. Одержання об'єктивної та своєчасної інформації у частині формування собівартості виконаних будівельних робіт потребує одночасного застосування програмних продуктів «1С: Підприємство 8.2. Бухгалтерія будівельної організації» та «АВК-5». Подано рекомендації щодо поєднання та комбінованого застосування цих типових комп'ютерних програм для автоматизованого калькулювання однієї години роботи будівельної техніки.

9. Основними групами завдань аналізу парку будівельної техніки є такі: загальноекономічні, техніко-економічні, функціонально-вартісні. Третя група передбачає послідовність виконання чотирьох блоків взаємопов'язаних завдань. При вирішенні першого блоку завдань здійснюється оцінка структури витрат за двома напрямками: джерелами виникнення витрат і факторами (зовнішніми та внутрішніми), які суттєво впливають на їх зміни. Другий блок завдань має на меті визначення частки таких витрат у структурі собівартості виконаних будівельно-монтажних робіт для встановлення впливу зміни розміру витрат з утримання й експлуатації будівельної техніки на собівартість виконаних будівельно-монтажних робіт та зміну собівартості одиниці будівельної продукції (третій блок завдань). Завершальним етапом аналізу (четвертий блок завдань) є моделювання зміни витрат під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників.

10.3 метою системного аналізу витрат на експлуатацію будівельної техніки розроблено імітаційну модель з використанням підходу системної динаміки. Створена модель у поєднанні з оптимізаційними алгоритмами є аналітичною системою, яка дає змогу здійснювати різні сценарії функціонування та розвитку парку будівельної техніки з урахуванням зовнішніх чинників (величини попиту на будівельно-монтажні роботи, рівня інфляції, вартості придбанної техніки), і обирати оптимальний варіант експлуатації парку будівельної техніки, що відповідно надає змогу ефективніше управляти витратами на утримання та експлуатацію будівельних машин та механізмів. Метод системної динаміки дозволяє встановлювати механізм впливу на результуючі показники не лише зовнішніх чинників, а й внутрішніх.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Мужевич Н. В. Проблемні аспекти обліку надходження будівельної техніки / Н. В. Мужевич // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. – 2009. – Вип. № 17, т. 2. – С. 228–231 (0,29 д. а.).
2. Мужевич Н. В. Вибір оптимального методу амортизації на будівельну техніку / Н. В. Мужевич // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 6. – С. 272–277 (0,57 д. а.).
3. Мужевич Н. В. Нормативно-правове регулювання обліку витрат у будівництві / Н. В. Мужевич // Інноваційна економіка. – 2013. – № 9. – С. 196–201 (0,6 д. а.).
4. Мужевич Н. В. Методическое обеспечение учета затрат по эксплуатации строительной техники / Н. В. Мужевич // European Applied Sciences Wissenschaftliche Zeitschrift. – Stuttgart, Germany. – 2013. – № 8. – P. 188–190 (0,31 д. а.).
5. Мужевич Н. В. Імітаційне моделювання дослідження витрат на експлуатацію будівельної техніки / Н. В. Мужевич // Культура народів Причорномор'я. – 2013. – Вип. № 265, т. 2. – С. 151–157 (0,56 д. а.).
6. Мужевич Н. В. Проблемні аспекти відображення в обліку витрат з експлуатації будівельної техніки / Н. В. Мужевич // Сталий розвиток економіки. – 2014. – Вип. 1 (23). – С. 185–193 (0,47 д. а.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Мужевич Н. В. Класифікація будівельної техніки: суть та новітні ознаки / Н. В. Мужевич // Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть : Тези доп. VI Міжнар. наук-теорет. конф. студ., асп. і молодих вчених / [відп. ред. З. В. Гуцайлюк]. – Тернопіль, 2008. – С. 203–204 (0,11 д. а.).
8. Мужевич Н. В. Принципи формування інформації про витрати на використання будівельної техніки / Н. В. Мужевич // Актуальні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю : матеріали I Всеукр. наук.-

практ. конф. молодих науковців, асп., здобувачів та студ., (м. Луцьк, 18 груд. 2009 р.). Ч. 2 / [відп. ред. З. В. Герасимчук]. – Луцьк : РВВ Луцького нац. техн. ун-ту, 2009. – С. 269–273 (0,18 д. а.).

9. Мужевич Н. В. Класифікація витрат з експлуатації будівельної техніки та її оптимізація / Н. В. Мужевич // Реформування економіки України: стан та перспективи : зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 24–25 листоп. 2011 р.). – К. : МІБО КНЕУ, 2011. – С. 144–147 (0,15 д. а.).

10. Мужевич Н. В. Чинники підвищення рівня механізації будівельного виробництва / Н. В. Мужевич // Актуальні проблеми розвитку економіки в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Чортків, 26–27 квіт. 2012 р.). – Тернопіль, Чортків, 2012. – С. 143–145 (0,19 д. а.).

11. Мужевич Н. В. Удосконалення структури статті калькуляції «Витрати на утримання та експлуатацію будівельних машин та механізмів / Н. В. Мужевич // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Тернопіль, 29–30 листоп. 2012 р.). – С. 143–145 (0,18 д. а.).

12. Мужевич Н. В. Організаційні аспекти аналізу парку будівельних машин та механізмів / Н. В. Мужевич // Облік, аналіз та контроль в системі управління підприємницькими структурами : тези доп. Наук. конф. асп., пошукувачів та магістрів (м. Львів, 21–22 берез. 2013 р.). – Львів : Вид-во НУ «Львів. політехніка», 2013. – С. 132–134 (0,12 д. а.).

13. Мужевич Н. В. Принципи економічного аналізу витрат та виконаних робіт будівельними машинами та механізмами / Н. В. Мужевич // 20-річчя аудиту: досягнення, проблеми та перспективи розвитку : Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Сімферополь, 19–20 квітня 2013 р.). – Сімферополь : ДІАЙПІ, 2013. – С. 308–311 (0,21 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Мужевич Н. В. Облік і аналіз витрат на утримання та експлуатацію будівельної техніки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Тернопільський національний економічний університет Міністерства освіти і науки України, Тернопіль, 2014.

У дисертації визначено шляхи підвищення рівня механізації будівельного виробництва. Обґрунтовано вплив організаційно-технологічних особливостей будівництва на облік й аналіз витрат з утримання та експлуатації будівельної техніки. Удосконалено форми первинних та зведених документів з обліку роботи будівельних машин та механізмів.

Виявлено необхідність поділу витрат на експлуатацію (як прямих) і витрат на утримання будівельної техніки (як непрямих) з відповідним відображенням у системі рахунків бухгалтерського обліку. Обґрунтовано потребу формування резерву для фінансування оновлення та ремонту будівельної техніки, адаптацію спеціалізованих програмних продуктів в

єдиному комплексі з метою калькулювання наданих послуг. Розроблено аналітичну модель управління витратами для розгляду різних сценаріїв функціонування і розвитку парку будівельної техніки.

Ключові слова: облік, аналіз, витрати, собівартість, калькулювання, утримання, експлуатація, будівельна техніка, моделювання.

АННОТАЦІЯ

Мужевич Н. В. Учет и анализ затрат на содержание и эксплуатацию строительной техники. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Тернопольский национальный экономический университет Министерства образования и науки Украины, Тернополь, 2014.

Диссертационная работа направлена на исследование теоретических, методических и организационных аспектов учета и анализа расходов на содержание и эксплуатацию строительной техники.

Проведена оценка современного уровня механизации строительной отрасли Украины. Рассмотрены преимущества и недостатки различных путей поступления строительной техники на предприятие. Установлены факторы повышения эффективности использования строительной техники.

Выделены факторы, влияющие на формирование расходов в строительстве, которые оказывают влияние на формирование и определение себестоимости строительной продукции, а в итоге конечного результата деятельности.

Выявлена необходимость разделения расходов на эксплуатацию (как прямых) и расходов на содержание строительной техники (как косвенных) с соответствующим отражением в системе счетов бухгалтерского учета.

Обосновано влияние следующих организационно-технологических особенностей строительного производства на организацию учета затрат по содержанию и эксплуатации строительной техники: недвижимость строительной продукции, ее индивидуальный и мелкосерийный характер, продолжительность цикла строительства, территориальная разветвленность объектов строительства, природно-климатические и погодные условия, организационная форма эксплуатации строительной техники.

Изложено предложение по усовершенствованию системы документального оформления учета работы строительных машин (механизмов) путем сочетания элементов типовых форм ЭБМ-2 «Путевой лист строительного автомобиля» и ЭБМ-3 «Рапорт о работе строительной машины (механизма)» с типовой формой № 2 «Путевой лист грузового автомобиля» в единой форме «Учетный лист машиниста строительной машины (механизма)».

Определен порядок формирования резерва как источника финансирования обновления строительной техники. Учет резерва предложено вести на отдельном субсчете 474 «Обеспечение обновления и ремонта парка

строительных машин» синтетического счета 47 «Обеспечение будущих расходов и платежей».

Рассмотрена необходимость использования программных продуктов «1С: Предприятие 8.2. Бухгалтерия строительной организации» и «АВК-5» в едином комплексе, что даст возможность автоматизировать операции по калькулированию одного часа работы строительной техники.

Определены задачи и сформирована последовательность анализа расходов на содержание и эксплуатацию строительной техники. Разработана модель анализа этих расходов с учетом влияния внешних факторов, в частности таких, как спрос на строительно-монтажные работы, уровень инфляции, стоимость приобретенной техники, которая обеспечит избрание оптимального варианта эксплуатации парка строительной техники и эффективное управление расходами на содержание и эксплуатацию строительной техники. Модель апробирована для основных групп техники и может быть дополнительным инструментарием для аналитиков и менеджеров строительных компаний.

Ключевые слова: учет, анализ, расходы, себестоимость, калькулирование, содержание, эксплуатация, строительная техника, моделирование.

ANNOTATION

Muzhevych N. D. Accounting and Cost Analysis of Maintenance and Exploitation of Construction Equipment. – Manuscript.

A thesis for the Scholarly Degree of Candidate of Economics in Speciality 08.00.09 Accounting, Analysis and Audit (according to the sectors of economical activities). – Ternopil National Economical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Ternopil, 2014.

A thesis has defined ways of improving the level of mechanization of construction building. The influence of organizational and technological features of construction building on the organization of cost accounting of the maintenance and exploitation of construction equipment has been substantiated. The forms of primary accounting documents of construction machinery have been improved.

It has been identified the need for separation of costs on exploitation (as direct) and the costs on the maintenance of construction equipment (as indirect) with an appropriate display in the system of accounting. The need for the provision of financing of restoration of construction equipment and adaptation of specialized software into a single complex with a purpose of tracing services provided has been substantiated. The analytical model of cost management to consider different scenarios of functioning and development of the park of construction equipment has been developed.

Key words: accounting, analysis, expenses, costs, tracing, maintenance, exploitation, construction equipment, modeling.

Підписано до друку 10.07.2014 р.
Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов. друк. арк. 0,9. Обл. вид. арк. 1,0.
Зам. № А026-14. Тираж 150 прим.

Видавець та виготовлювач
Тернопільський національний економічний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46004

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 3467 від 23.04.2009 р.*

Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ»
вул. Львівська, 3, м. Тернопіль, 46004
тел. (0352) 47-58-72
E-mail: edition@tneu.edu.ua